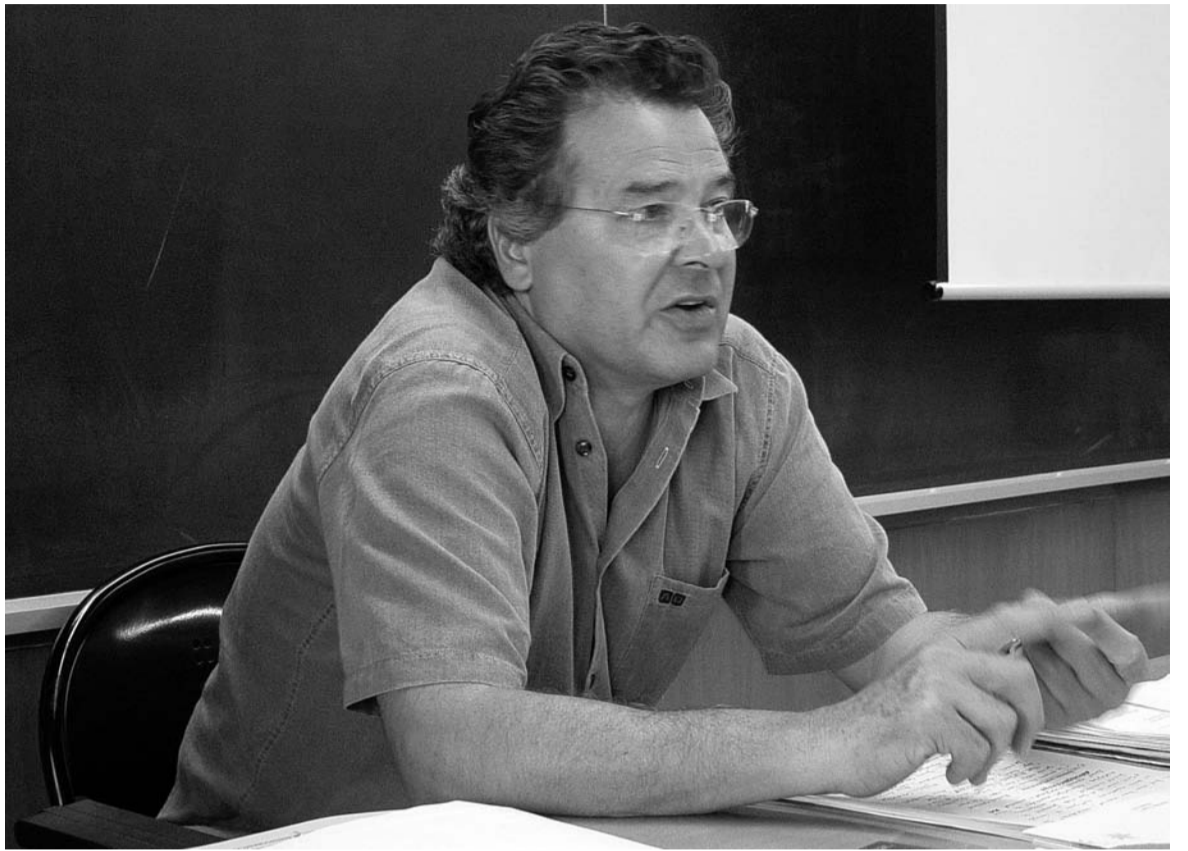

El germà gran de l'ecologisme català

Santiago Vilanova Tané (Olot, 1947), periodista i escriptor ecologista, novel·lista, consultor ambiental, cofundador i portaveu d'**Els Verds-Alternativa Verda**, president de l'associació **Una Sola Terra**, cofundador i director de la primera etapa de la revista **USERDA** (1977-1981), editada pel **Col·lectiu de Periodistes Ecologistes de Catalunya** i, entre tanta activitat, documentalista cinematogràfic i fotogràfic, ha estat —és, sens dubte— un home de lideratges, d'avançaments teòrics i de previsions pràctiques d'alternatives socials que, malgrat tot, no ha vist fructificar en el seu gran somni: la creació i arrelament d'una gran organització política de l'ecologisme a Catalunya que fes el contrapès al discurs ideològic i electoral dominant.

SANTIAGO VILANOVA

Xavier Garcia

PERIODISTA

En aquestes converses, un dia o altre havia d'aparèixer la figura i l'obra de Santiago Vilanova, el meu llegendari amic i col·lega olotí de fatigues pels camins catalans i europeus de la consciència ecològica. El mes que ve —pel maig cada dia un raig— farà trenta anys que ens vam conèixer i recordo perfectament la circumstància: en un gran hotel de la Gran Via, entre Passeig de Gràcia i Rambla de Catalunya, l'aleshores alcalde de Vilanova, Josep Piqué Tetas —pare de l'actual president del PP de Catalunya—, donava una roda de premsa lamentant un desastre ambiental al riu Foix. La nostra trobada es produí al peu de l'ascensor d'aquell hotel, quan en Santiago, segurament cansat d'escoltar tanta diarreia piscícola amb la corresponent retòrica municipal centrista, ja se n'anava i jo arribava.

El vaig reconèixer —perquè la seva anomenada començava a fer impacte entre els cercles periodístics «normalment ben informats»— i, sense més contemplacions, vaig dir-li: «Tu ets en Santiago Vilanova, oi?». En dir-me que «sí», amb aquella rotunditat de pedra tosca del seu paisatge natal garrotxí, i en preguntant-me «qui ets, tu?» (en tota època cal tenir prevencions), vaig dir-li que ja en parlàvem un altre dia, però que, de moment, com a targeta de presentació, l'obsequiava amb un llibret meu que feia poques setmanes que havia publicat i que portava el següent títol: *Un any de lluita contra les centrals nuclears a les comarques de l'Ebre*. Quan va llegir detingudament aquestes paraules,

em va mirar per sobre de les ulleres i em va venir a dir —amb un sospir d'alleujament—: «Farem feina».

Puc ben dir —per tots els escapularis de la Verge dels Sets Dolors— que aquesta «feina» ha estat feta i que es continua fent, encara que sigui a empentes i rodolons i enmig d'oblits, marginacions i indiferències. Aquella «feina» que em pronosticà que faríem va començar, mal m'està el dir-ho, en una meva nit d'insomni, el gener de 1977, quan a la manera de Luther King, i guardant totes les distàncies, però mantenint totes les proximitats, vaig dir-me: «Jo també tinc un somni». El de veure units i reunits aquells dels meus col·legues de professió que, com jo, se sentissin sotraguejats per les turbulències contaminants, per la degradació dels nostres paisatges i per la desestructuració de les comunitats rurals i urbanes que començaven a manifestar-se en el nostre ecosistema social, just al moment de l'inici de la transició política i a l'inici, també, d'una transició de model econòmic i productiu que hauria d'accelerar, encara més, la *Megamàquina* (Lewis Mumford) general destructiva fins a portar-nos a l'actual desgavell globalitzador.

En Santiago Vilanova, que en aquells moments feia «feina» a *El Correo Catalán* —després d'haver començat al *Diario de Barcelona*, on no van poder suportar el seu estil independent, crític i desmitificador del consens general de «progrés econòmic» que s'havia instal·lat des de les «delícies» del *desarrollismo* franquista—, ja feia temps que rumiava i remenava sobre aquestes

qüestions. I quan vaig presentar-li un paper, anant-lo a veure a la redacció del diari (com vaig fer amb altres companys), on concretava una mica aquell somni, un text que havia de servir de base del Manifest fundacional del Col·lectiu de Periodistes, va dir de seguida: «M'hi apunto».

L'equip inicial d'Userda

Ja n'èrem dos, i de seguida vam ampliar aquest «duo dinàmic» amb altres noies i nois coratjosos, com Jaume Reixach, el nostre «*enfant terrible*», en Josep Català, amb les seves barbes de biòleg reconcentrat, l'Alfons Ribera, amb la seva circumspècció crítica i altament informada, en Jordi Cortadellas, preocupat per la transmissió educativa dels continguts, la Pilar Sentís —l'altra mitja costella d'en Santi— que iniciava, també amb altres pubilles, el seu ecofeminisme militant i, en fi, amb el temps, la col·laboració decisiva i entusiasta de responsables militants a comarques, com Ramon Farré (Garraf), Àngel Quintana i Miquel Riera (Baix Empordà), Josep Planas (Gironès), Carles Urritz (Alt Empordà), Salvador Balcells i Jordi Fortuny (Baix Llobregat), Enric i Joan Rebull (l'Ametlla,

Baix Ebre), els inoblidables Joan Caranza, i ara el seu fill Andreu, Miquel Redorat i Carmel Biarnés (Ascó, Ribera d'Ebre), Xavier Icart (Tarragonès) i els germans d'en Santi, Joan i Jordi Vilanova (Garrotxa).

I, des de Barcelona com l'equip fundador, les aportacions indispensables d'Eugènia Vidal, en el disseny gràfic de la revista que anàvem a treure —*Userda*, el maig de 1977—, dels dibuixants Corb i Trallero, dels fotògrafs Pau Oliva i Robert Ramos, de Joan Caballé en la maquetació, posteriorment del tàndem Saura & Torrente i, en fi, les presències permanents de Josep Puig, enginyer industrial, expert en tecnologies dolces, antinuclear també de primera hora, i de Xavier Borràs, periodista, escriptor i actual director, des de juny de 2004, d'aquesta segona etapa d'*userda*, que compta, igualment, amb les incorporacions del físic Pere Carbonell, de la periodista Txell Centeno i de la doctora Cristina Domingo —que ja havia participat a la primera època— i del seu equip, a més del compositor i cantant Rafael Subirachs i dels filòsofs Ramon Alcoberro i Jordi Pigem.

Ha estat, doncs, un bon remenament de gent i tots, de forma més propra o intermitent, ens hem fet costat en un moment o altre d'aquesta llarga travessia de vida i de compromís públic. Quan vam tenir estructurat l'equip inicial, i afermats els objectius que volíem aconseguir, vam presentar en societat el Col·lectiu al Col·legi de Periodistes i, sense esperar l'aprovació legal requerida, ja vam anar per «feina», preparant el primer número d'aquella ja míti-

ca *Userda*, que vam fer sortir un mes abans de les primeres eleccions generals de juny de 1977 i on, a manera de salutació, escrivíem en lletres de motllo i a tota portada que tots els partits que concorrien a la cita electoral estaven «contaminats». Era la millor manera de començar perquè se'ns mirés de reüll i perquè, amb els anys, pràcticament se'ns retirés el «saludo» per part de tots els qui s'han sentit al·ludits, que han estat molts i de tot pelatge.

Però ja he dit que, amb en «Tiago» al capdavant, ja intuïem que l'aposta que feiem no ens seria perdonada amb dos parenostres i tres avemaries. I és que era difícilment tolerable —en aquella època de Pactes de la Moncloa, de Constitució i d'Estatut— que quatre galifardeus provinents del fons arborícola comarcal i un de la marina de Vilanova, que sóc jo, gosessin qüestionar alguns sacrosants principis —entre ells, el del creixement econòmic industrial— i, el que semblava alterador de l'ordre públic, proposar alternatives fonamentades —com dèiem en aquella portada explosiva— «en un aprofitament racional i autogestionari dels recursos naturals». I ens preguntàvem: «Què importará guanyar més si ja no ens quedaran rius, camps, platges, muntanyes i felicitat per viure dignament?».

Per començar, dèiem d'una manera subliminal, però clarament perceptible, que aquella societat postdictatorial que estructuraven els líders polítics i financers no era «racional», que era i és una manera amable de dir que estaven en camí d'esdevenir bojos, estat mental que,